

СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГА: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

А Наводяться основні напрями діяльності установ регіональної системи післядипломної освіти щодо створення регіональної системи неперервної освіти педагога, характеризуються особливості запровадження модульно-накопичувальної системи під час підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розглядаються структурні компоненти самоосвітньої діяльності педагога, а також окреслюється модель управління процесом здійснення неперервної освіти педагога.

Ключові слова: регіональна система, освіта, самоосвіта, неперервна освіта, модель управління, модульно-накопичувальна система.

Постановка проблеми. Організація та забезпечення функціонування регіональної системи неперервної освіти є важливою передумовою успішності процесу професійного розвитку педагога, який прагне використовувати у власній діяльності інноваційні технології та методики, оскільки забезпечує неперервне зростання важливих із професійної точки зору дослідницьких якостей, а також відповідає специфіці діяльності педагога-дослідника і новатора. Окрім цього, принцип неперервності в освіті відповідає сучасним потребам і закономірностям розвитку інформаційного суспільства, а також є фактором формування та сталого функціонування професійного розвитку кожного педагога.

Неперервна освіта педагогів, відповідно до сучасних світових тенденцій, стає пріоритетним напрямом реалізації освітніх реформ у напрямку модернізації післядипломної педагогічної освіти, а також одним із ключових векторів переходу до моделі інноваційного розвитку освіти України в цілому. Це визначає основні напрями роботи системи післядипломної педагогічної освіти, завдання якої полягає у підвищенні кваліфікації педагогів, зорієнтованих на можливості інноваційного інформаційного суспільства.

Таким чином, діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти має бути скерована на формування ефективної системи ініціювання, організації та координування процесу здійснення неперервної освіти педагогів не лише у масштабах усієї країни, а й на рівні кожного регіону, зокрема, це виражається у діяльності регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти, що мають здатність відображати та задовольняти професійні освітні запити педагога.

Аналіз праць і публікацій. Дослідження проблеми неперервної освіти привертало увагу багатьох науковців. Зокрема, Р. Сміт наголошує на тому, що навчання дорослих пов'язане не лише з досвідом людини та її діяльністю, але й з розвитком особистості загалом та повинно відбуватися впродовж усього життя [9]. Т. Новікова зазначає, що професійно компетентний педагог – це «людина, яка володіє не тільки достатнім обсягом знань, умінь і навичок..., але й здатністю до неперервної самоосвіти» [4].

Характеризуючи регіональний аспект неперервної освіти, варто зазначити, що вчений П. Захаров, який досліджував питання регіональних універ-

ситетських комплексів, вважав, що саме завдяки своєму локальному розміщенню, регіональна освітня установа може бути зорієнтована на збереження освітнього простору країни з урахуванням специфіки окремих регіонів, а також має значний потенціал у реалізації основних завдань вдосконалення регіональної системи освіти держави [1, с. 13]. Окрім цього, сучасна педагогічна наука визначає не лише односторонній вплив регіональних факторів на розвиток закладів післядипломної педагогічної освіти, а й виявляє зворотній зв'язок впливу освітніх установ на ситуацію у регіоні. На думку В. Ковалевського, вплив навчальних закладів на регіон відбувається у політичній, демографічній, економічній, соціальній та культурній сферах [2, с. 107–108].

Метою статті є аналіз системи післядипломної освіти педагога на регіональному рівні та розгляд можливих шляхів її реформування, що включають у себе запровадження модульно-накопичувальної системи, а також розроблення та імплементацію регіональної моделі управління процесом здійснення неперервної освіти педагога.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні домінуючим завданням закладів післядипломної педагогічної освіти є підготовка вчителів до інноваційної діяльності, яка передбачає усвідомлення результатів педагогічних нововведень, вироблення критеріїв оцінки й самооцінки, володіння методологією вирішення професійно-педагогічних проблем, що вимагає врахування своєрідності та особливостей умов діяльності кожного навчального закладу та окремо взятого педагога.

Вагомим компонентом у виконанні зазначених вище завдань є створення регіональної системи неперервної освіти педагога, яка б дозволила вдосконалити процеси курсової підготовки та міжатаестаційного періоду, зробивши їх організаційно впорядкованими та логічно структурованими, а також сприяла б забезпеченню процесу підвищення професійної компетентності педагогів і переведенню самоосвітньої діяльності в режим постійного розвитку.

Основними напрямками діяльності установ регіональної системи неперервної освіти з огляду на управлінський аспект є утворення багатоваріативності моделей управління, які б відповідали потребам та особливостям діяльності кожного структурного освітнього підрозділу регіону, оновлення форм управління відповідно до сучасних тенден-

цій і потреб педагога, а також збільшення вагомості функції управління.

Регіональні установи післядипломної педагогічної освіти мають ставити перед собою завдання розроблення та апробування нових педагогічних технологій розвивального, модульно-розвивального, диференційованого та особистісно зорієнтованого навчання, які скеровуватимуть педагогічних працівників до неперервної самоосвітньої діяльності.

У зв'язку з цим виникає необхідність запровадження низки нормативних документів, метою яких є регулювання процесу постійного професійного зростання педагога. Одним із таких документів, дія якого поширюється на регіональному рівні є примірне положення «Про модульно-накопичувальну систему підвищення кваліфікації працівників освіти Рівненської області на онові Положення про організацію навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації при Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Дане положення визначає основні завдання, принципи побудови, порядок реалізації модульно-накопичувальної системи підвищення кваліфікації працівників освіти, встановлює порядок взаємодії Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), установ освіти та слухачів щодо організації підвищення кваліфікації за модульно-накопичувальною системою.

Запровадження модульно-накопичувальної системи є особливо актуальним для регіональних закладів системи післядипломної педагогічної освіти, оскільки її цілі скеровані на задоволення потреб кожного педагога і передбачають максимальне наближення послуг із підвищення кваліфікації до потреб і запитів різних категорій працівників освіти в сфері професійних знань, а також реалізацію демократичних засад самостійного формування слухачем сумарного обсягу професійної компетентності в системі неперервного підвищення кваліфікації відповідно до вимог освітньо-професійних програм.

Освітні установи, що знаходяться у певних регіонах, у силу свого безпосереднього наближення до місцевих педагогів, мають на меті розробляти та запроваджувати додаткові освітні послуги підвищення кваліфікації, що складаються з модульних навчальних програм відповідно до локальних запитів, а також створювати бази даних модульних навчальних програм і надавати працівникам системи освіти цільову інформацію за всіма видами і напрямками підвищення кваліфікації. Ними передбачається створення гнучкої системи ефективного використання робочого й особистого часу працівників освіти у процесі підвищення кваліфікації на основі задоволення їхнього професійного інтересу.

Сутність підвищення кваліфікації педагогічних працівників за модульно-накопичувальною системою полягає у підсумовуванні результатів засвоєння модулів кожної з навчальних програм у структурі додаткової професійної освітньої про-

грами, за якою обирається навчання. Слухач може самостійно обирати зміст, терміни, режим навчання з урахуванням власних професійних потреб і того освітнього закладу, в якому він працює, і підвищувати кваліфікацію за індивідуальним навчальним планом. Таким чином, педагог на власний розсуд може обирати ті напрями освітньої діяльності, які вважає необхідним відповідно до власного вже сформованого професійного рівня та вимог часу чи окремого регіону, на території якого проживає, і забезпечувати особисте професійне зростання, а також конкурентоспроможність на ринку праці.

Згідно з Положенням про модульно-накопичувальну систему підвищення кваліфікації відбувається за індивідуальним навчальним планом і передбачає ґрунтовну самоосвітню роботу у галузі педагогіки, психології, сучасних педагогічних технологій, актуальних проблем виховання, теорії та методики викладання предмета, інноваційного педагогічного досвіду та інших актуальних для педагогів питань. Окрім цього, реалізація одного індивідуального навчального плану не повинна перевищувати двох років. Упродовж навчальної діяльності індивідуальний навчальний план може бути змінений або доповнений слухачем у ході його реалізації за погодженням із методистом, який відповідає за модульно-накопичувальну систему, та адміністрацією освітнього закладу, в якому працює слухач.

Характеризуючи безпосередньо самоосвітню діяльність педагога, варто зазначити, що вона включає в себе наступні компоненти: мотиваційний (мотивація самостійно підвищувати свій професійний рівень); пізнавальний (усвідомлення необхідності самоосвіти та саморозвитку, а також знання про шляхи та способи проведення самоосвітньої навчальної діяльності); діяльнісний (імплементация теоретичних знань стосовно самоосвітньої діяльності, професійні навички та вміння, що визначають готовність до саморозвитку) (рис. 1):



Рис. 1. Компоненти самоосвітньої діяльності педагога

Важливими також у самоосвітній діяльності педагога є його особистісні характеристики та рівень професійної компетентності. Варто зазначити, що в умовах організації процесу навчання педагогів на регіональному рівні реально впливати на дані компоненти, а саме: розвивати професійну компетентність, що являє собою основу професійної підготовки педагога, спонукати до самостійного вдосконалення особистісних характеристик учителя.

Із точки зору змісту самоосвітню діяльність педагога можна поділити на три структурні підрозділи:

- навчальна діяльність, яка передбачає всебіч-

ний розвиток професійної компетентності в умовах нової парадигми освіти, застосування дистанційної форми навчання, мультимедійних програм для підготовки та підвищення кваліфікації педагогів, створення єдиного освітнього Інтернет-простору, використання інноваційних технологій навчання дорослих;

- наукова діяльність, що має на меті перехід до сталого розвитку на основі випереджувальної освіти, спрямованої на формування нової системи цінностей, створення механізму трансформації смисложиттєвих інтересів і гуманноцентричної поведінки; формування готовності до інноваційної практичної педагогічної діяльності, конкурентоспроможності на ринку освіти відповідно до компетентнісного підходу, спрямованого на розвиток професійної компетентності; виявлення психолого-педагогічних закономірностей модернізації освіти;

- науково-методична діяльність, завдання якої полягає у підвищенні професійної культури та

майстерності щодо впровадження компетентнісного підходу в педагогічний процес, а також вивчення, узагальнення і впровадження в педагогічну практику досвіду, наукових ідей, інноваційних педагогічних технологій і методик, сучасних форм організації навчання, виховання, розвитку учнів.

Створення регіональної системи неперервної освіти передбачає розроблення регіональної моделі управління процесом здійснення неперервної освіти педагога (рис. 2), яка дозволить удосконалити сам процес самоосвіти, зробивши його впорядкованим, структурованим та сприятиме розвитку професійної компетентності педагогів, при цьому акцентуючи увагу на специфічних особливостях кожного регіону, на території якого працює вчитель.

Розроблення регіональної моделі управління процесом здійснення неперервної освіти педагога передбачає поступове вирішення наступних завдань: дослідження освітнього ринку відповідно до регіону, виокремлення основних пріоритетів і



Рис. 2. Регіональна модель управління процесом здійснення неперервної освіти педагога

проблем у галузі освіти даної території, визначення напрямів діяльності та прогнозування очікуваних результатів.

Ефективне управління процесом здійснення неперервної освіти педагога передбачає знання науково-теоретичних положень щодо професійної компетентності педагога; характеристику її компонентів та способи, закономірності впливу на їхній розвиток; практично-прикладні уміння та навички творчої педагогічної діяльності з гнучким, рівневим підходом до організації самоосвітньої діяльності кожного вчителя.

Укладаючи регіональну модель управління процесом здійснення неперервної освіти педагога, необхідно брати до уваги *основні принципи* структури та реалізації системи підготовки та підвищення професійної компетентності педагогів: саморозвитку та самовдосконалення особистісних і професійних характеристик педагогічного працівника, необхідних для розвитку професійної компетентності; неперервності системи підготовки вчителів до професійної педагогічної діяльності, що є наслідком структурованої організації технологічного процесу; персоніфікації, який дає можливість кожному педагогу обирати індивідуальну траєкторію навчання, напрями і способи фахового зростання на власний розсуд; особистісно зорієнтованого навчання, що сприяє суб'єктивному розвитку дослідницьких і новаторських характеристик педагога, сприяє сталому саморозвитку вчителя, його самореалізації у професійній діяльності; комплексного підходу, сутність якого полягає у взаємозв'язку між обласним, районним (міським), шкільним рівнями підвищення кваліфікації педагогічних працівників та методичної роботи; взаємозв'язку між окремими етапами процесу підготовки педагогів до інноваційної пошукової діяльності, включаючи мету, завдання та результати; технологічного підходу, що базується на моніторингових дослідженнях попередньо отриманих проміжних результатів і відповідної корекції певних елементів технологічного процесу.

Проблемною метою такої моделі є забезпечення засобами регіональних структур післядипломної освіти формування та розвитку професійної компетентності педагогів, яка сприятиме позитивній динаміці розвитку творчої особистості; підвищенню рівня її професійної діяльності; наявності стійкої мотивації та буде здійснюватися шляхом саморозвитку та самовдосконалення педагога.

Домінуючими завданнями даної моделі є сформувати і розвинути педагогічні вміння та практичні навички застосовувати на творчому рівні набуті знання, сучасні форми і методи навчально-виховної діяльності для повного розкриття потенційних можливостей педагога, його професійного розвитку та вміння самостійно віднаходити необхідні ресурси з метою опановування новими, раніше незнайомими підходами до професійної діяльності.

Варто зазначити, що самоосвітня діяльність педагога на регіональному рівні має координуватися не лише обласним закладом післядипломної

педагогічної освіти, а й районним (міським) методичним кабінетом, а також загальноосвітнім навчальним закладом, у якому безпосередньо працює даний педагог.

Основними завданнями закладу післядипломної педагогічної освіти передбачаються наступні: діагностика професійних запитів педагогічних працівників; виявлення проблематики щодо теоретичної та практичної готовності педагогів до освоєння інновацій; окреслення основних компетентностей учителів, якими вони повинні володіти в галузі педагогічної інноватики; розроблення та реалізація програм курсів підвищення кваліфікації, спецкурсів з актуальних питань, дослідно-експериментальної діяльності; узгодження та забезпечення нерозривного зв'язку програм, навчально-тематичних планів курсової підготовки, планів роботи районних/міських, методичних структур опорних закладів, самоосвітньої діяльності та інших форм інноваційної діяльності педагогів на всіх рівнях її здійснення; планування та проведення консультування, індивідуальні та колективні форми методичної роботи з педагогами з актуальних питань професійної педагогічної діяльності; здійснення науково-методичного, інформаційного забезпечення самоосвітньої діяльності педагога; аналіз стану дидактичної системи самоосвітньої діяльності педагогів на рівнях: школа – районний (міський) методкабінет – заклад післядипломної педагогічної освіти; розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи роботи із саморозвитку та самовдосконалення вчителя [8].

Діяльність районних (міських) методичних кабінетів (центрів) повинна включати виконання таких функцій: аналіз стану педагогічної діяльності в закладах освіти з метою виявлення кола питань, необхідного для практичного освоєння педагогами; організація роботи з педагогічними кадрами щодо їхньої підготовки до здійснення самоосвітньої діяльності; планування та проведення індивідуальних і колективних форм методичної роботи з педагогічними кадрами з урахуванням завдання вдосконалення їхніх навичок здійснення самоосвіти; розроблення та здійснення заходів зі стимулювання педагогів-новаторів, які активно займаються саморозвитком і впроваджують у практику інноваційні педагогічні технології.

Із боку діяльності загальноосвітнього навчального закладу, з огляду на сприяння самоосвітній діяльності педагога, необхідними мають бути: розроблення стратегії та програми розвитку закладу освіти на основі впровадження в управлінський і навчально-виховний процеси умов, сприятливих для саморозвитку педагога; діагностика рівня готовності вчителів до здійснення освіти, самоосвіти, самовдосконалення і саморозвитку; організація роботи окремих учителів, методичних формувань із самостійного та колективного отримання нових знань з педагогічної інноватики та побудови педагогічного процесу на цій основі; заслуховування звітів педагогів (на педагогічній раді, засіданнях методичних підрозділів) про виконання плану навчання та самоосвіти з проблем запровадження технологій інноваційного навчан-

ня; зосередження уваги на використанні вчителями інноваційних педагогічних технологій, упровадження ними інноваційного педагогічного досвіду та знань, здобутих, шляхом самоосвіти; вивчення та узагальнення інноваційного досвіду роботи вчителів, розроблення та здійснення заходів щодо стимулювання педагогів-новаторів, які активно займаються саморозвитком і впроваджують у практику своєї роботи інноваційні технології навчально-виховного процесу [8].

Важливим є те, що дані функції носять теоретичний характер і в процесі практичного застосування можуть зазнати значного розширення залежно від місцевих умов, традицій і специфіки роботи структурних підрозділів системи неперервної педагогічної освіти

Висновок. Створення регіональної системи освіти відіграє вирішальну роль в оптимізації самопідготовки, самовдосконалення і саморозвитку педагогічних кадрів, оскільки діє із урахуванням специфіки певного регіону та здатна у повному обсязі здійснювати підготовку фахівців згідно із запитом місцевого освітнього ринку праці.

Окрім цього, навчання за модульно-накопичувальною системою як особистісно зорієнтованою інноваційною технологією, яка є важливим складником даної системи, дає змогу, при тісній співпраці педагога, працівників районних (міських) методичних служб і науково-педагогічних працівників закладу післядипломної педагогічної освіти максимально задовольнити потребу фахів-

ця у якісній неперервній освіті, враховуючи найкращий європейський досвід, а також особливості системи післядипломної педагогічної освіти.

Ефективна організація управління передбачає розроблення та запровадження регіональної моделі управління процесом здійснення неперервної освіти педагога з чітко визначеними метою, завданнями та основними принципами структури та реалізації системи підвищення професійної компетентності педагогів.

У подальшому планується дослідження проблеми формування і розвитку управлінської культури керівників ЗНЗ в умовах глобалізації та інформатизації українського суспільства.



Список використаних джерел

1. Захаров, П. Н. Стратегическое развитие университетского комплекса региона: синергетический подход : монография / П. Н. Захаров. – Владимир : Изд-во Владим. гос. ун-та, 2010. – 180 с.
2. Ковалевский, В. П. Университетский комплекс в обеспечении перспективных потребностей развития региона / В. П. Ковалевский // Вестник ОГУ. – 2005. – № 1. – С. 107–108.
3. Национальна стратегія розвитку освіти на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/images/files/news/.../4455.pdf, вільний. – Назва з екрану.
4. Непрерывное педагогическое образование: проблемы развития профессионализма / под ред. Т. В. Новиковой. – Москва [б. и.], 1994. – 32 с.
5. Олійник, В. В. Безперервний професійний розвиток педагогів в умовах реалізації Національної стратегії післядипломної освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс] / В. В. Олійник. – Режим доступу : www.slideshare.net/Kalachova/ss-10699650, вільний з екрану.
6. Олійник, В. В. Тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства / В. В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 1. – С. 56–66.
7. Педагогічний альманах : збірник наук. праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Випуск 20. – 323 с.
8. Уруський, В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності : метод. посіб. – Тернопіль : ТОКІППО, 2005. – 96 с.
9. Smith, R.M. Learning How to Learn. Applied Theory for Adults. – Milton Keynes, 1983. – P. 37.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції : 05.11.2014

Андрощук И. Н. Создание региональной системы непрерывного образования педагога: управленческий аспект.

А Приводятся основные направления деятельности учреждений региональной системы последипломного образования по созданию региональной системы непрерывного образования педагога, характеризуются особенности внедрения модульно-накопительной системы при повышении квалификации педагогическими работниками, рассматриваются структурные компоненты самообразовательной деятельности педагога, а также определяется модель управления процессом осуществления непрерывного образования педагога.

Ключевые слова: региональная система, образование, самообразование, непрерывное образование, модель управления, модульно-накопительная система.

Androshchuk I. M. The formation of the in-service teacher education regional system: management aspect.

S The article presents the main directions of the institutions of in-service education regional system activity on the formation of a regional system of continuous teacher education, the features of the module-accumulation system implementation during the teaching staff training are characterized, the structural components of teacher self-education are considered, the management model of the teacher continuous education process is defined.

Key words: regional system, education, self-education, continuing education, management model, module-accumulation system.